

станом національної економіки, що характеризується інвестиційною кризою, деградацією науково-технічного та виснаженням кадрового потенціалів, а наслідком є низька інноваційна активність підприємств АПК. У зв'язку з цим сільське господарство потребує радикальних перетворень, особливо, що стосується ефективності використання ресурсів.

Проблемність практики ресурсозбереження в сільському господарстві визначає ситуація, коли прийняття управлінських, технологічних та інших дій, при відчутному споживанні ресурсів без повного їх відновлення, не дозволяє досягти поставленої мети виробництва та ринку, що визначають доцільність розробки заходів для їх вирішення [3].

Ресурсозбереження слід розглядати з позицій розширеного відтворення, руху ресурсів у процесі виробництва, як процес, який постійно повторюється. Насамперед, сутність ресурсозбереження полягає в економії суспільно необхідної праці і проявляється у зменшенні витрат виробництва, зростанні норми прибутку, зменшенні техногенного впливу на навколишнє середовище; разом з тим, цей процес визначається конкретними формами прояву: землезбереження, матеріалозбереження, енергозбереження, працезбереження тощо; наприкінці, ресурсозбереження слід розглядати як процес, який постійно повторюється і досягається на основі впровадження інновацій поряд з дієвішим використанням традиційних факторів виробництва.

Як показує аналіз та досвід, зниження витрат енергії можна забезпечити не тільки за рахунок удосконалення технологій, але і з використання сортів та гібридів більш стійких до погодних умов, хвороб вирощування в скорочених сівозмінах, за нетрадиційними попередниками. Такі технологічні рішення повинні здійснюватися в тісному зв'язку з біологічними особливостями культур, біосфери як фактору.

Реалізація ресурсощадної діяльності вимагає інвестицій, хоча у довгостроковій перспективі при впровадженні ресурсозберігаючих заходів підприємство поверне їх, отримавши значні конкурентні переваги [4].

Правильний вибір складових ресурсозберігаючих технологій дозволить знизити витрати на одиницю використаних у процесі виробництва ресурсів, збільшити основні результативні показники функціонування підприємств аграрного сектору, підвищити екологічність продукції, налагодити тісні взаємозв'язки з суспільством та громадою через забезпечення їх потреб у якісній продукції при доступній ціні, і головне - забезпечити підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Василенко І. А., Трус І. М., Півоваров О. А., Фролова Л. А. Екологія людини : підручник. Дніпро : Акцент ПП, 2017. 183 с.
2. Ситаров В. А., Пустовойтов В. В.. Соціальна екологія: посібник. М. : Видавничий центр «Академія», 2000. 280 с.
3. Кукса, І. М. Особливості механізму ресурсозбереження в сільському господарстві. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 4. С. 169–175.
4. Захарченко О. В. Ресурсозберігаючі технології як чинник формування конкурентних переваг у сільськогосподарському виробництві. Формування ринкових відносин в Україні : Збірник наукових праць Вип. №6 (193). К., 2017. С. 61-66.

Коровінченко М. С., здобувачка вищої освіти 2 курсу гр. МР-202

Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ЇЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ

Розвиток української культури супроводжувався великою кількістю подій, які впливали на хід думок та світоглядницьких ідей населення. В нашу епоху науково-технічного прогресу досить важливо визначити якою була та як зароджувалася філософія

в давнину, зокрема в часи Київської Русі, оскільки саме тоді прокладався фундамент нашого мислення.

Київська Русь – східноукраїнська держава, яка існувала впродовж IX–XIII століть, де вперше здійснилося зародження вітчизняної філософської думки. Проте виявити ключовий момент виникнення філософії, як такої, досить складно, бо цей процес складається з тривалого накопичення знань та досвіду про те, що нас оточує [1].

Одним з найвизначніших для розвитку нашої культури став 988 рік. В цей рік відбулося хрещення Київської Русі Володимиром Великим. Це стало справжнім поштовхом для культурного та економічного піднесення держави. З прийняттям віри, до Русі прийшли філософські надбання діячів і філософів давньоєвропейських народів, що принесло з собою розвиток шкіл, мистецтва, початок книгописання, включаючи й філософське [2]. Проте такі античні твори були відомі небагатьом, головна частина жителів продовжувала вірити в язичницьких богів. Це стало причиною просвітницького характеру філософії Київської Русі, давньоруські автори пояснювали основні положення християнства саме у вигляді простих послань та звертань.

Після прийняття християнства населення починає змінювати свій погляд на віру та життя загалом. Цю проблему піднімає митрополит Іларіон у своїй роботі «Слово про закон та благодать», де він висвітлює філософське питання сенсу буття та зв'язку людини з Богом в образі Ісуса Христа. У цьому творі згадується позиція апостола Павла, що історія завжди проходить через закон і благодать. Через закон Бог направляв та карав людей, а через благодать подарував людині право самостійного життєвого вибору. Зараз людина керується любов'ю та вірою [3].

Тож, можна зазначити, що писемність зіграла також важливу роль для формування та розповсюдження філософських ідей. Вона виникає та набуває поширення в X столітті одразу після винайдення слов'янської азбуки Кирилом та Мефодієм. У зв'язку з поширенням античної літератури починається її масовий переклад. Це призвело до того, що вже в XI–XII можна було виділити два напрямки: оригінальну та перекладну літературу. В першу чергу перекладалися книги, які допомагали популяризації нової філософської ідеології, тобто біблійні тексти.

Серед перекладної літератури, звісно, була Біблія, а також користувалися популярністю роботи авторів середньовічного Сходу: Аристотеля, Піфагора, Платона, Сократа, Епікура та багато інших, які склали збірку «Бджола». Цей збірник афоризмів демонстрував різні людські вади та чесноти, які ілюструвалися у церковній та світській манері.

До оригінальної літератури того часу відноситься «Повість минулих літ» Нестора Літописця та «Слово о полку Ігоревім», які стають не лише джерелом історичних подій, а й пам'ятками філософської культури. Климент Смолятич у творі «Послання пресвітеру Фомі» визначає, що філософія потрібна людям саме для розуміння божественних істин, щоб прийти до повчально-моральних висновків, бо найвищим благом є мудрість. В той же час Володимир Мономах у «Повчанні» закликає шукати гармонію зі світом, не втрачаючи свого обличчя.

Також неможливо оминати постать Кирила Туровського, який зіграв важливу роль в історії. Його твори найповнішим чином розкривали філософські проблеми того часу, а саме моральні засади людства, взаємозв'язок небесного й земного, тіла та душі. В своїй творчості він прийшов до висновку, що все «зовнішнє» – це темрява та зло, а «внутрішнє» – світло та добро. Прослідкувати це можна в образах тіла та душі. Оскільки душа є внутрішнім духовним началом, підкорившись зовнішньому тілесному началу, це неодмінно приведе до гріха [3].

У культурі Київської Русі філософом вважався той, хто не лише міг знайти так звану правду про сенс людського буття на основі літератури, а й вмів перетворити цю правду на путівник для власного життя. Це і є причиною того, що в філософії українського народу основний напрямок – обговорення проблем людини та історії людства, нації. Духовна діяльність української філософії завжди допомагала дослідити межі людського існування,

реалізуючи потребу в самопізнанні й усвідомленні потреб. Тому важко не погодитись з твердженням: «українська гуманітарна традиція переконливо свідчить про «генетично» закладені підвалини загальнолюдських цінностей у національному світосприйнятті» [4].

В сучасному XXI столітті Україна зазнала величезну кількість змін. Наразі цей період приніс нам глобалізацію, сповнену новітніми технологіями та різноманітними інформаційними удосконаленнями. Цьому сприяла результативна реалізація людських можливостей, яка допомагає розвитку нашої країни та розкриттю її досить значного потенціалу. Філософська концепція такої діяльності повністю орієнтується на людину, базуючись на рівності, свободі та єдності. Україна адаптується до змін, які спрямовані на повний захист інтересів людей та просуванні їхнього бажання жити в повній гармонії з собою та навколишнім світом. Такий гуманістичний розвиток населення дозволяє розкрити творчий та виробний потенціал кожної людини, сприяє досягненню самоосвіти на основі її духовних, матеріальних потреб та інтересів [5]. Тож, знову все зводиться до антропоцентризму, основні поняття та керівні принципи якого було прокладено саме в часи Київської Русі.

Отже, спираючись на працю ченця Печорського монастиря Нестора Літописця «Повісті минулих літ» можна стверджувати, що в IX столітті українська держава вже повноцінно існувала та відіграла досить велику роль у розвитку нашої державності. Цьому посприяв видатний князь Володимир Великий, який мав провідне значення у запровадженні християнства. Прийняття віри стало фундаментом для створення потужної та сильної держави. Воно принесло з собою нові норми суспільних відносин та підвищило стандарти життя. Завдяки християнству поширився розвиток освіти, писемності, літератури та мистецтва. Цей період в історії зробив величезний вклад в культуру, призвівши до початку становлення нашого мислення та філософських ідей.

Проведений аналіз показав, що головною проблематикою часів Київської Русі була віра, а саме взаємозв'язок людини з Богом, поштовхом до якого стало хрещення Русі. Оскільки освіченість у новій ідеології була доступна не кожному, тогочасна література намагалась розкрити її зміст якомога простіше. Було написано та перекладено велику кількість літератури, яка несла в собі ідеї добра, мудрості та гуманізму, до яких прагнули як древні русичі, так і сучасне суспільство. Основні проблеми тогочасності – це сенс буття, розуміння філософії в житті людини, її вклад для здобуття щастя, ролі християнства в історії, поширювалися через послання та звертання. Для цього активно використовувалися алегорії добра та зла, тіла та душі, земного й духовного, через які втілювалися святість і гріховність людини.

Список використаних джерел

1. Кучма А. О. Зародження філософії в Київській Русі. *Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки*. 2020. С. 164.
2. Концеба А. А., Балашенко І. В. Християнство та філософія Київської Русі. *Південноукраїнські наукові студії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених*. 2021. С. 77–78.
3. Філософія Київської Русі. Електронний посібник з дисципліни: Основи філософських знань. URL: <http://kreklntu.at.ua/e-book/philosofija/page31.html> (дата звернення: 04.12.2021).
4. Киселиця С. В. Український кордоцентризм як гуманізм // *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. – Чернігів : ЧНТУ, 2015. – № 2(6). – С.19-23. URL: http://journals.stu.cn.ua/problemy_sotsialnoyi_roboty/article/view/50595/46560 (дата звернення 21.04.2022)
5. Кулешов О. В. Людина та інформація у XXI столітті. Філософські проблеми XXI століття : Монографія. 2016 С. 125–160.